

מבט ענפי

ענף המתכת

מתכות בסיסיות ומוצרי מתכת

יוני 2014

אין לשכפל דו"ח זה, במלואו או בחלקו, בכל צורה שהיא. דו"ח זה נמסר לידיך ע"י דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ (דן אנד ברדסטריט), ומיועד לשימושך הבלעדי לסיוע בהחלטות עסקיות בלבד. דן אנד ברדסטריט אינה ערבה לדיוק המידע בדו"ח ואינה אחראית לכל הפסד או נזק אשר יגרם לחברה או נציגיה כתוצאה מתהליך איסוף המידע ומסירתו. מוצר זה נהנה מהגנת זכויות יוצרים וכל העתקה ולאו שימוש בלתי מורשה מהווה הפרת זכויות. דן אנד ברדסטריט (ישראל) בע"מ (c) 2014

תוכן העניינים

3	1. תמצית מנהלים
3	מיפוי לפי גודל ומועסקים
4	מגמות מחירים ותחזית מחירים של הבנק העולמי
5	2. נתונים כלליים
6	2.2 תעסוקה בענף
6	3. מיפוי תתי-ענפים
7	4. מגמות בנתונים ענפיים
7	4.1 מגמות בפדיון
8	4.2 מגמות ביצוא
9	4.3 שיעור יצוא של ענף המתכת ושל ענפי תעשייה נבחרים מתוך סך היצוא התעשייתי והחקלאי (כולל יהלומים)
10	5. נתונים ממוצעים לחברות המתכת הציבוריות
11	6. סיכום נתונים השוואתיים שונים לגבי ענף המתכת מול תעשיות מסורתיות שונות
11	7. מחירי המתכות
12	8. סיוע לענף ממרכז השקעות ומהמדען הראשי
12	8.1 היקף הסיוע ממרכז השקעות במסלול מענקים
14	8.2 היקף הסיוע מהמדען הראשי במשרד הכלכלה
16	9. חוזקות וחולשות של הענף

1. תמצית מנהלים

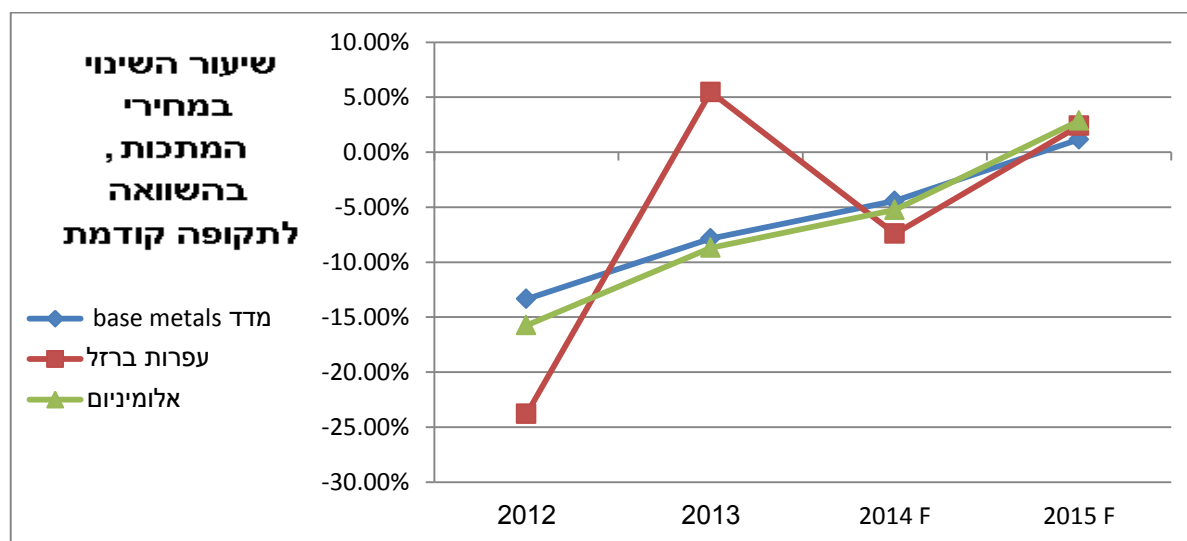
- ענף ייצור ועיבוד המתכת הינו ענף תעשייה מסורתית ותעשייה מעורבת-מסורתית אשר מגלגל מחזור שנתי של כ-36 מיליארד ₪, כאשר כ-76% מכך מורכב ממכירות לשוק המקומי וכ-24% ליצוא. כ-30% מהמכירות המקומיות משמשות ליצוא עקיף.
- בענף פועלות קרוב ל-2,800 חברות אשר מרביתן בגודל קטן ובינוני (עד 100 עובדים) ומועסקים בו קרוב ל-60 אלף עובדים.

מיפוי לפי גודל ומועסקים

מקור: נתוני D&B

תת-ענף / מועסקים	1-20	21-50	51-100	101-250	מעל 250	סכום כולל
א. תעשיות ייצור ברזל ופלדה	593	78	33	8	8	720
ב. ייצור מתכות אל ברזליות	199	36	13	5	5	258
ג. ייצור יציקות מתכת וייצור מוצרי צנרת ממתכות שונות	42	8	6	10	2	68
ד. תעשיות ייצור מוצרי מתכת מעובדים	1,021	205	71	32	10	1,339
ה. ייצור כלי חיתוך וכלי עבודה	275	33	18	13	2	341
ו. ייצור אביזרי מים ממתכת ואביזרים עבור חממות	34	5	2	5	3	49
סך חברות	2,164	365	143	73	30	2,775

- סך היצוא הישיר של הענף מורכב מתתי-ענפי מוצרי חיתוך ומוצרי מים בהם שיעור היצוא גבוהים מאוד (85% ו-65% בהתאמה) ומיתר הענפים ששיעור היצוא הממוצע שלהם הינו כ-10%. הסיבה העיקרית לכך הינה הרמה הטכנולוגית הגבוהה של מוצרי היצוא אל מול הרמה הטכנולוגית בשאר המוצרים וכן העובדה שמגזרי הבניה והתשתיות מהווים לקוחות מרכזיים של חברות בענף.
- בשנים האחרונות קיים יבוא הולך וגובר של מוצרי מתכת פשוטים יחסית (פרופילים, צינורות, ברזל לבניין ועוד) אשר גורמת לתחרות מחירים אשר בהן ליצרנים הישראלים יש קושי להתחרות. כיום רמות המכסים בתחום הם 8% / 12% ויש מוצרים שהמכסים עליהם בוטלו.
- מחירי המתכות נמצאים במגמת ירידה החל מתחילת שנת 2011. התנודתיות של המחירים משפיעה לרעה על חלק מהיצרנים המקומיים. מדד מחירי המתכות של הבנק העולמי ירד בכ-5.5% ב-2013.

- ב-2010 כ-40% מההשקעות בענף בוצעו בסיוע מרכז השקעות. בין השנים 2010-2013 ירד הסיוע בכ-50%, דבר אשר השפיע לרעה היקף ההשקעות בענף. חלק מכך קשור לדרישת מרכז השקעות ליצוא של 25%, תנאי אשר למרבית החברות בענף יש קושי לעמוד בו.
- היקף סיוע המדען הראשי לחברות מתכת (כ-6% מהסיוע ב-5 שנים האחרונות הינו לחברות מתכת) הינו נמוך ביחס לחלקן בפדיון (כ-9%) ובתעסוקה (כ-13%) במגזר התעשייתי.
- שנת 2013 התאפיינה בירידה בייצור (-1.7%), בפדיון (-1.5%) וביצוא (-17%) של ענף המתכת, כתוצאה מירידה בשער הדולר, קיפאון יחסי בביקוש של שווקי היצוא העיקריים והתגברות התחרות מצד היבואנים. עם זאת, היקף המועסקים בענף צמח בכ-1.1%.
- שיעור היצוא של מוצרי מתכת מתוך סך היצוא התעשייתי נמצא במגמת ירידה בשנים האחרונות, מ-4.4% ב-2006 לכ-3.8% ב-2012.
- החוזקות העיקריות של הענף: תתי-הענפים של כלי חיתוך ומוצרי מים מייצאים את רוב תוצרתם, ביצוע יצוא עקיף באמצעות תעשיות בטחוניות ומכירות לענפים בצמיחה כגון בניה ותשתיות.
- החולשות העיקריות של הענף: התמקדות בשוק המקומי, רמה טכנולוגית, תחרות הולכת וגוברת מצד יבוא, מחסור בעובדים מקצועיים וירידת שער החליפין של הדולר.

2. נתונים כלליים

ענף המתכת כולל בתוכו 2 תתי-ענפים עיקריים, מתכות בסיסיות ומוצרי מתכות¹: תעשיית המתכת הבסיסית עוסקת בייצור ועיבוד בסיסי של מוצרי מתכת לכדי ייצור של מתכות לבניין, פרופילים, צינורות ומוצרים נוספים. חלק ממוצרי המתכת הבסיסית משמשים חומר גלם לתעשיות מוצרי המתכת. חלק גדול מהמוצרים המיוצרים בתעשייה זו מוגדרים כתעשייה מסורתית או low-tech ועל-כן הם חשופים לתחרות משמעותית מחו"ל ממדינות כמו טורקיה וסין. תעשיית מוצרי המתכת משתמשת בחומרי גלם של תעשיית המתכת הבסיסית לצורך עיבוד וייצור מוצרים מוגמרים ממתכת.

מקור: עיבוד נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונתוני D&B

ענף ראשי	סך מכירות (במיליוני ₪)	שיעור מכירות תת-הענף מתוך סך ענף המתכת	מכירות המקומי (במיליוני ₪)	יצוא (במיליוני ₪)	שיעור יצוא	מועסקים
מתכות בסיסיות	10,800	30%	8,800	2,700	25%	
מוצרי מתכות	25,200	70%	16,700	6,100	24%	
סך הכל	36,000	100%	25,500	8,800	24%	59,625

סך המכירות של הענף מוערכות בשנת 2013 בכ-36 מיליארד ₪, כאשר כ-70% מכך הינו מכירות של מוצרי מתכת ורק 30% של מתכות בסיסיות. כ-76% מהמכירות מיועדות לשוק המקומי וכ-24% ליצוא. הסיבה ליצוא הגבוה יותר של מוצרי מתכת הינה הרמה הטכנולוגית הגבוהה יותר בתעשייה זו, אשר מקנה לחלק מהמוצרים ערך מוסף גבוה יחסית, שמאפשר למוצרים להיות מבוקשים בעולם. לדוגמא, מוצרי מתכת בסיסית כגון ברזל לבניין, פרופילי אלומיניום וצינורות מתכת הינם מוצרים שבקלות ניתן לייבא מחו"ל והערך המוסף של המוצרים בייצור מקומי אינו עולה ברמה מהותית על הייצור בחו"ל. מה שיוצר מצב שהתחרות הינה בעיקר בתחום המחיר, שבו ליצרנים המקומיים קשה להתחרות מול יצרנים ממדינות כגון סין וטורקיה. עקב כך, בשנים האחרונות ישנו יבוא גובר שלהם ומנגד הקטנת הייצור המקומי. במקביל, קיימת מגמה, אשר קשה להעריך את היקפה, שבה יצרנים ישראלים בתחום הופכים יותר ויותר לסוחרים ויבואנים. מנגד, ישנן תעשיות מוצרי מתכת אשר החלק הארי בהן מיועד ליצוא, כגון מוצרי מים (65%) וכלי חיתוך (85%).

¹ עבודה זו אינה מתייחסת לחברות המייצרות מכונות וציוד תעופתי לחברות מתכת. הענפים הנכללים בעבודה זו הם ענפים 24 (מתכת בסיסית) ו-25 (מוצרי מתכת) על-פי הגדרת הלמ"ס (ענפים 27 ו-28 על-פי הסיווג הישן).

2.2 תעסוקה בענף

בענף פועלות קרוב ל-2,800 חברות, כאשר מתוך כך כ-96% מהן מעסיקות עד 100 עובדים, רובן בחברות בתחום מוצרי מעובדים – בתי-מלאכה מסוגים שונים, מסגריות, חברות לזיווד, חברות לעיבוד שבבי, חברות עיבוד מתכות בצורות שונות (צביעה, גלון וכ"ו) ועוד. חלק משמעותי מהן הינן חברות שמספקות שירותי קבלנות משנה בעבור יצרניות של מוצרים מוגמרים.

100 החברות הגדולות בענף מעסיקות כ-46% מתוך סך המועסקים בענף. כלומר, כ-54% מהמועסקים עובדים ביתר 2,675 החברות והעסקים בתחום, מה שמצביע מחד על החשיבות הגדולה שיש למעסיקים הגדולים ומנגד על החשיבות הגבוהה של החברות בגודל קטן ובינוני בענף, מבחינת תעסוקה.

3. מיפוי תתי-ענפים

מקור: נתוני D&B

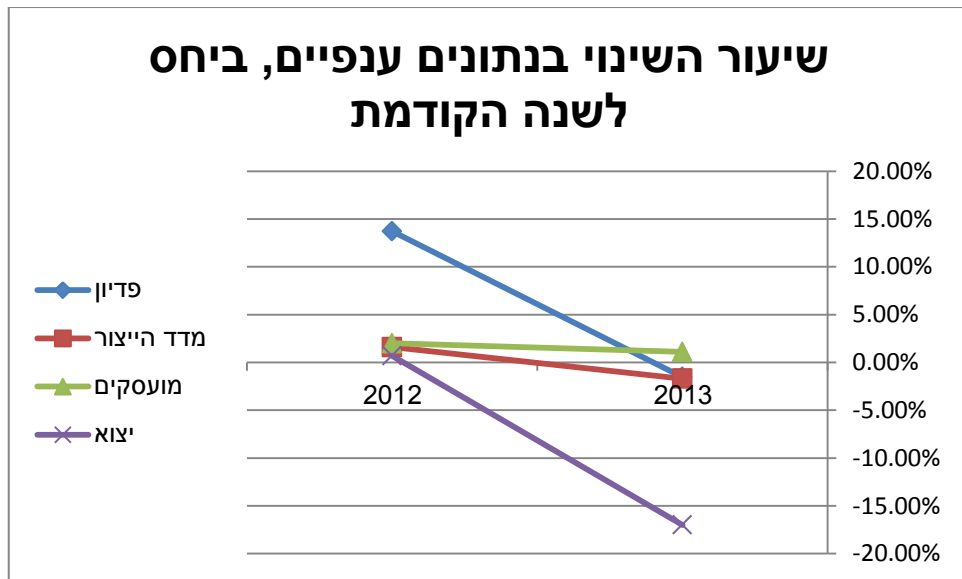
כל הנתונים במיליוני ₪

תת-ענף	מועסקים	הכנסות (במיליוני ₪)	שיעור מכירות תת-הענף מתוך סך ענף המתכת	יצוא (במיליוני ₪)	שיעור יצוא	שיעור יצוא תת-הענף מתוך סך יצוא ענף המתכת
א. תעשיות ייצור ברזל ופלדה	13,933	6,000	17%	470	8%	5%
ב. ייצור מתכות אל ברזליות	5,934	2,500	7%	420	17%	5%
ג. ייצור יציקות מתכת וייצור מוצרי צנרת ממתכות שונות	3,435	2,300	6%	610	27%	7%
ד. תעשיות ייצור מוצרי מעובדים	28,338	18,700	52%	2,270	12%	26%
ה. ייצור כלי חיתוך וכלי עבודה	5,000	4,000	11%	3,400	85%	39%
ו. ייצור אביזרי מים ממתכת ואביזרים עבור חממות	2,985	2,500	7%	1,630	65%	19%
סכום כולל	59,625	36,000	100%	8,800	24%	100%

4. מגמות בנתונים ענפיים

בתרשים הבא מוצגים שערי השינוי של נתונים מרכזיים בענף (פדיון, מדד הייצור בענף, מועסקים ויצוא) בשנים האחרונות, האחוזים מתייחסים בהשוואה לנתוני השנה הקודמת, על-פי נתוני הלמ"ס. מהתרשים ניתן לראות כי בעוד ששנת 2012 התאפיינה ביציבות יחסית וצמיחה, גם אם מתונה ביותר, ביחס ל-2011², נתוני שנת 2013 בענף המתכת מצביעים על סטגנציה ואף קיטון ברוב הפרמטרים – ירידה של 17% ביצוא וירידות מתונות יותר בייצור ובפדיון. עם זאת, יש להדגיש כי חלק ממגמות אלו אינן חריגות ביחס למגמות שאפיינו ענפי תעשייה אחרים.

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

4.1 מגמות בפדיון

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

שיעור שינוי ביחס לשנה הקודמת, במחירים שוטפים				
סך הכל – תעשייה	סך הכל – מתכת	מוצרי מתכת	מתכת בסיסית	
-1.7%	-1.5%	-1.7%	-1.1%	2013
10.6%	13.7%	9.1%	24.5%	2012

כפי שניתן לראות מנתונים אלו, הן העלייה (אשר להערכתנו, כאמור, הינה למעשה מתונה יותר) והן הירידה בפדיון מאפיינת מגמות בכלל התעשייה בשנים 2012-2013. מגמת הקיטון בפדיון ב-2013

² להערכתנו, שיעור הצמיחה החריג שמוחס לשנת 2012 הינו מוטה כלפי מעלה.

משתקפת היטב גם בדו"חות החברות הציבוריות בתחום, כאשר מבין 11 חברות ציבוריות בתחום המתכת, 7 הציגו צמיחה שלילית ב-2013. מדובר בחברות מובילות בתחום, אשר פועלות בתתי-ענפים שונים, כך שלא ניתן לאפיין מוקד אחד לקיטון.

בין הסיבות שהובילו לירידה זו: הירידה ביצוא, אשר מהווה כ-24% מפדיון הענף, ירידה בביקוש המקומי, הירידה במחירי המתכת העולמיים, שנמשכה גם ב-2013, פגעה בהכנסות של חלק מחברות המתכת הבסיסית, במיוחד אלו שמרכיב החומר גלם הינו חלק מהותי בעלות מוצריהן. מחירי המתכות ירדו ב-2013 בכ-5.5%, דבר שפגע בהכנסות חברות מתכת בסיטואציות שבהן חברות החזיקו במלאים גבוהים והיו ירידות חריפות במחירים. מנגד, ישנם גורמים שקיזזו את מגמת הירידה הזו: גידול של כ-3.4% במספר ההתחלות בניה למגורים ב-2013 בהשוואה ל-2012 ופרויקטים גדולים של תשתיות ואנרגיה.

4.2 מגמות ביצוא

שיעור השינוי ביצוא ביחס לשנה הקודמת, במונחים דולריים

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

שנתי שינוי בשער הדולר / שקל ביחס לשנה הקודמת	שער דולר ממוצע	סך הכל	מוצרי מתכת	מתכת בסיסית	
-6.4%	3.61	-17.0%	-15.3%	-20.6%	2013
7.8%	3.86	0.7%	8.5%	-12.6%	2012
-4.1%	3.58	7.8%	6.3%	10.4%	2011

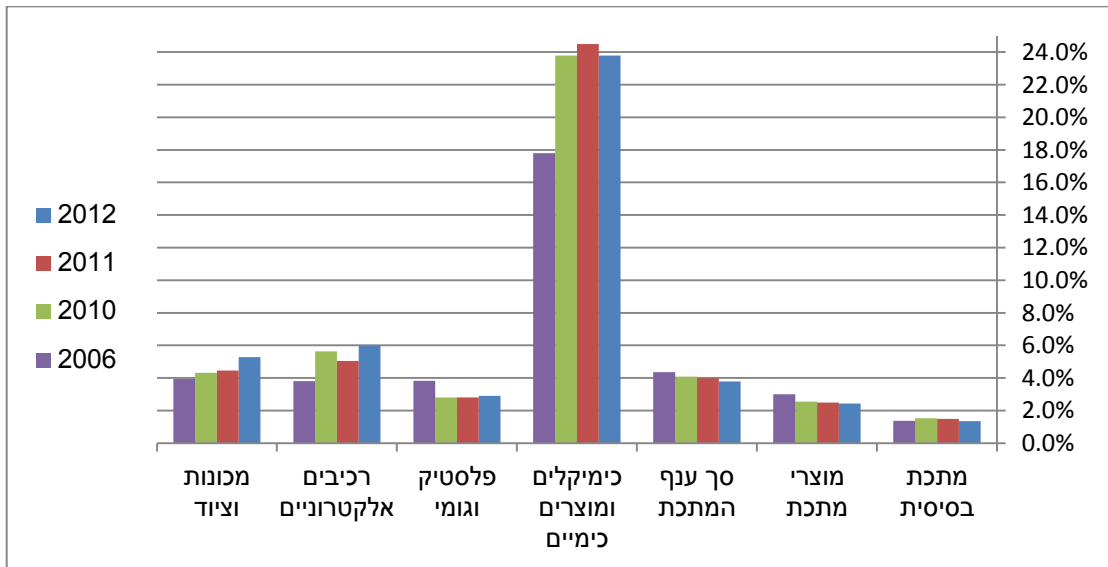
הנתונים הללו מצביעים על ירידה חריפה ביצוא ב-2013, אשר מתווספת לקיפאון יחסי ביצוא הענף ב-2012. בין הסיבות שהובילו לירידה: הירידה בשע"ח הדולר וכן שע"ח האירו, אשר מקטינה את כושר התחרות וקיפאון בביקוש העולמיים בשווקי היצוא העיקריים: צפון אמריקה ואירופה. בנוסף, לירידת מחירי המתכות בעולם השפעה על היצוא. הירידה ביצוא של ענף המתכת ב-2013 אינה חריגה: על-פי נתוני מכון היצוא בסיכום שנת 2013³, היצוא התעשייתי ירד ב-2013 בכ-2.5% בהשוואה ל-2012, כאשר חלק מהענפים התעשייתיים רשמו גם הם ירידה חדה בייצוא, בדומה לענף המתכת: לדוגמא, יצוא ציוד חשמלי ירד בכ-13% ויצוא מוצרי עץ, נייר ודפוס ירד בכ-25%. מגמה זו מתווספת למגמה של השנים האחרונות שבה החלק של הסחורות מכלל היצוא יורד והחלק של השירותים (כגון שירותי תוכנה) מתוך היצוא עולה.

³ [התפתחויות ומגמות ביצוא הישראלי](#) – סיכום 2013 ותחזית 2014, אגף כלכלה במכון היצוא, ינואר 2014. התרשים הבא נלקח מעבודה זו.

4.3 שיעור יצוא של ענף המתכת ושל ענפי תעשייה נבחרים מתוך סך היצוא התעשייתי והחקלאי (כולל יהלומים)

מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

ענף	סך המתכת	מוצרי מתכת	מתכת בסיסית	
	3.8%	2.4%	1.4%	2012
	4.0%	2.5%	1.5%	2011
	4.1%	2.5%	1.5%	2010
	4.4%	3.0%	1.4%	2006

כפי שניתן לראות מהטבלה והתרשים שהוצגו לעיל, קיימת מגמה של ירידת שיעורו של ענף המתכת מכלל היצוא התעשייתי, כאשר ענפים אחרים דוגמת כימיקלים, רכיבים אלקטרוניים ומכונות תופסים שיעור גדול יותר מהיצוא.

5. נתונים ממוצעים לחברות המתכת הציבוריות⁴

מקור: עיבוד לנתוני חברות המתכת הציבוריות

שיעור צמיחה 2013	שיעור צמיחה 2012	אחוז ייצוא 2013	שיעור רווח גולמי 2013	שיעור רווח תפעולי 2013	שיעור רווח נקי 2013	שיעור הון עצמי ביחס למאזן 2013
-2.8%	4.5%	33.3%	20.8%	8.8%	4.2%	46.6%

שיעור הכנסות החברות הציבוריות בפדיון הענף	שיעור הכנסות החברות הציבוריות בפדיון הענף ללא אפריקה ישראל (תחום הפלדה) וחד-אסף	שיעור ההכנסות מייצוא של חברות המתכת הציבוריות	השינוי המצרפי בהשקעות החברות הציבוריות ב-2013 ביחס ל-2012
13.3%	6.5%	26.3%	-4.0%

ההכנסות של 11 החברות הציבוריות בענף (כולל חברות בנות של חברות ציבוריות) מהוות כ-13.3% מהפדיון של הענף ב-2013, כאשר כמחצית מכך, כ-6.5%, הן הכנסות של חד-אסף ואפריקה ישראל. מלבד 2 החברות הללו, אין חברות מתכת ציבוריות עם מחזור שנתי של מעל 500 מיליון ₪. רוב חברות המתכת הגדולות הן פרטיות: יהודה רשתות, איסכור, נוימן וישקר. בדומה לנתונים של כלל הענף, גם בקרב החברות הציבוריות ניכרות אותן מגמות בשנתיים האחרונות: צמיחה במכירות ב-2012 וירידה במכירות ב-2013. שיעור הייצוא הממוצע בקרב החברות הציבוריות, כ-33%, הינו גבוה מהיקף הייצוא הכללי של חברות המתכת בישראל, כ-24%. עם זאת, אלו כאמור נתונים ממוצעים. שיעור ההכנסות מייצוא של החברות הציבוריות כחלק מסך הכנסותיהן הינו כ-26%, כלומר קרוב לשיעור הייצוא של הענף. הסיבה לכך הינה ההבדלים בין חברות שונות: בעוד שהחברות עמיעד, המ-לט ותדיר גן מייצאות מעל 90% מהתוצרת שלהן, יתר החברות מייצאות באחוזים נמוכים בהרבה. מבחינת שיעורי הרווחיות, עקב כך שמדובר במדגם נמוך מאוד וכן שמדובר ברוב המקרים בחברות מתחומים שונים מהותית, לא ניתן להפיק מסקנה ברורה האם הם משקפים את ענף המתכת באופן כללי ואת תתי-הענפים השונים שבו. פרט לחברת צינורות המזרח התיכון, כל חברות המתכת הציבוריות סיימו את 2013 עם רווח תפעולי ורווח נקי. שיעור הרווח הנקי של חד-אסף הינו נמוך מאוד ועמד על כ-0.2%. שיעורי ההון העצמי של החברות הציבוריות מצביעים על כך שיש שימוש סביר בהון זר לצורך מימון הפעילות וכי פרט לחברה אחת, רמות המינוף הן סבירות.

⁴ כל הנתונים בטבלה העליונה הם נתונים ממוצעים. כלומר, נתוני ממוצע פשוט ולא ממוצע משוקלל, כיוון שאם היינו מחשבים נתוני ממוצע משוקלל, נתוני פקר פלדה וחד-אסף היו מטים אותם בגלל ההבדלים בגדלי החברות. נתוני העמודה השמאלית מתייחסים לשינוי המצרפי בהשקעות.

6. סיכום נתונים השוואתיים שונים לגבי ענף המתכת מול תעשיות מסורתיות שונות

מקור: עיבוד לנתוני הלמ"ס⁵

ענף	פדיון 2012 (מיליוני ₪)	אלפי עובדים 2012	פדיון לעובד 2012 (אלפי ₪)	ייצוא 2012 (מיליוני דולר)	משקל היצוא בפדיון הענף 2012	יצוא לעובד 2012 (דולר)	תמורה ממוצעת למשרה ⁶ 2010 (אלפי ₪)	ערך מוסף גולמי ממוצע למשרה ⁷ 2010 (מיליוני ₪)
מזון	59,690	55.7	1,072	950	6.1%	17	105	178
טקסטיל	4,227	4.8	881	804	73.3%	167	115	167
עץ ומוצריו	2,025	2.6	790	266	50.6%	104	102	137
נייר ומוצריו	7,560	8.4	903	266	13.5%	32	128	198
פלסטיק וגומי	19,482	23.0	847	1,830	36.2%	80	126	200
מתכת בסיסית	11,331	6.7	1,679	856	29.1%	127	139	198
מוצרי מתכת	25,420	45.7	556	1,535	23.3%	34	125	197
סך ענפי המתכת	36,750	52	700	2,392	25.1%	46	-	-
ממוצע משוקלל	-	-	835	-	-	45	-	-
ממוצע	-	-	-	-	33.2%	-	120	182

כפי שניתן לראות, נתוני הפדיון לעובד מצביעים על-כך שגם בהשוואה לענפים מסורתיים אחרים, לענף המתכת פדיון לעובד נמוך יחסית של כ-700 אלף ₪ בהשוואה לכ-835 אלף ₪ בממוצע ליתר הענפים המסורתיים. נתוני היצוא לעובד מצביעים גם כן על-כך, אך מראים על נתונים גבוהים יותר מענפי הנייר והמזון, אשר בהם היצוא מהווה פחות מ-15% מהפדיון הענפי. נתוני התמורה הממוצעת לעובד מ-2010 מראים עך כך שהתשלום לעובדי מתכת גבוהים מהתשלום הממוצע לעובדי תעשיות המסורתיות, נתון אשר נובע בין היתר מהביקוש הרב לעובדים טכניים בתחום כמו גם מהידע המקצועי הרב הנדרש בחלק מהעבודות בתחום. הערך מוסף הגולמי שמייצר עובד בענף המתכת גבוה גם כן מהערך המוסף הגולמי בתעשיות מסורתיות אחרות, מאותן סיבות.

7. מחירי המתכות

החל מפברואר 2011, מחירי המתכות בעולם נמצאים במגמת ירידה, אשר מוסברת על-ידי ירידה בייצור התעשייתי העולמי וגידול בהיצע המתכות בעולם באופן כללי ובסין בפרט, היות וסין אחראית לכ-45%

⁵ נתוני הפדיון, העובדים והפדיון לעובד מבוססים על סיווג 2011 בלמ"ס. יתר הנתונים מבוססים על סיווג 1993 בלמ"ס.

⁶ תמורה למשרה כוללת את ההוצאה לשכר ולמשכורת והוצאות נלוות לשכר ולמשכורת.

⁷ ערך מוסף גולמי מוגדר כהפרש בין התפוקה הגולמית לבין סך התשומות.

מצריכת המתכות העולמית. כלכלני הבנק העולמי מעריכים כי מגמת הירידה, אשר נמשכה גם ברבעון הראשון של 2014, תימשך לאורך השנה ותתמתן ב-2015. כ-71% מיבוא המתכות לישראל הינו של פלדה וברזל. ההשפעה השלילית על חלק מחברות המתכת הורגשה בעיקר בחברות שמחזיקות מלאי גבוה ובחברות אשר בהן החומר גלם מהווה שיעור גדול מערך המוצרים. התנודתיות הרבה של שווקי המתכת גורם להפסדים מירידת ערך המלאי במקרים של ירידות חדות.

8. סיוע לענף ממרכז השקעות ומהמדען הראשי

8.1 היקף הסיוע ממרכז השקעות במסלול מענקים

מקור: עיבוד נתונים של מרכז השקעות⁸ במשרד הכלכלה ושל הלמ"ס.

שנה	מספר חברות מתכת שקיבלו סיוע	סך חברות שקיבלו סיוע	סיוע לחברות מתכת במיליוני ₪	סיוע לכלל החברות במיליוני ₪
2013	23	94	41.4	186.2
2011	19	64	54.5	183.7
2010	27	173	⁹ 83.0	¹⁰ 531.5

שנה	שיעור החברות מתכת מתוך סך החברות שקיבלו סיוע	שיעור הסיוע הכספי לחברות מתכת מתוך סך הסיוע
2013	24%	22%
2011	30%	30%
2010	16%	¹¹ 16%

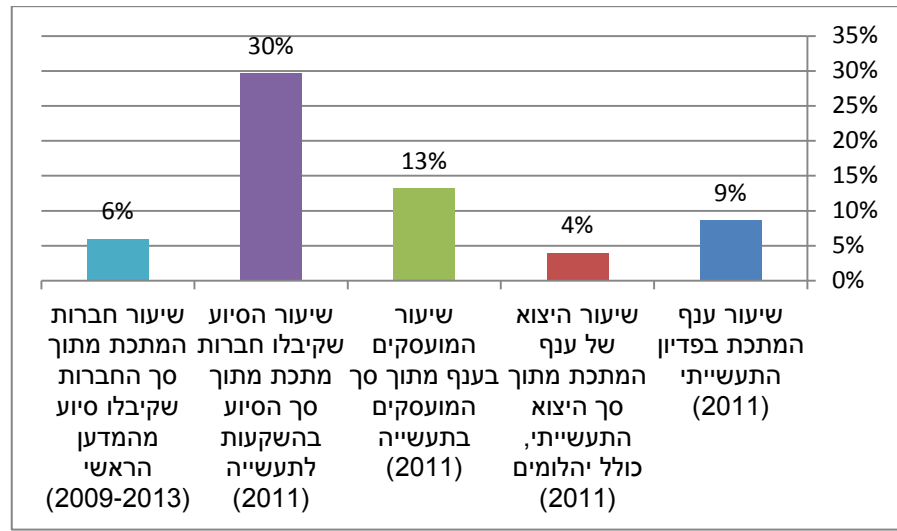
⁸ פרסומים, אתר מרכז השקעות. יש לציין כי אין פרסום של 2012. הנתונים והניתוח אינם מתייחסים לסיוע חריג בגודלו לחברות גדולות מאוד כגון אינטל וטאואר.

⁹ נתון זה הינו הערכה המתבססת על שיעור חברות המתכת מתוך סך החברות, היות ואין פירוט כספי לפי כל חברה לשנת 2010 בפרסומים. עם זאת, היות ובשנים שבהן קיימים נתונים כספיים, קיימות תאימות גבוהה בין שיעור חברות המתכת לבין שיעור הסיוע הכספי לחברות מתכת, סבירות הערכה זו הינה גבוהה.

¹⁰ נתון זה והנתון אודות 173 חברות בשנת 2010 מתבססים על מערכת נתונים שונה: [נתוני פעילות מרכז השקעות לשנת 2010](#), מתוך אתר מרכז השקעות.

¹¹ נתון זה הינו הערכה, ראה הערה 18 בעמוד זה.

שנה	סך השקעה בענף ¹² במיליוני ש"ח	השקעה בענף בסיוע מרכז השקעות ¹³ במיליוני ש"ח	שיעור ההשקעות בסיוע מרכז השקעות מתוך סך ההשקעות בענף
2013	-	207.1	-
2011	-	272.3	-
2010	1,035.9	414.8	40%

בין השנים 2010-2013 חלה ירידה של כ-50% בסיוע ממרכז השקעות לחברות מתכת: ירידה מסיוע של כ-83 מיליון ₪ ב-2010 לסיוע של כ-41 מיליון ₪ ב-2013. ירידה זו מקבילה לירידה כללית בהיקף הסיוע: ירידה מכ-531 מיליון ₪ ב-2010 לכ-186 מיליון ₪ ב-2013.

מ-3 הטבלאות ומן התרשים שלהלן ניתן ללמוד כי היקף הסיוע שניתן לחברות מתכת במסלול מענקים היה בשנים 2011 ו-2013 גבוה ביחס לחלק של הענף בפדיון, בתעסוקה וביצוא. הנתונים עולים מתוך כמות החברות (30% מהחברות שקיבלו סיוע ב-2011 הן חברות מתכת) וגם מהחלק שלהן במענקים (כ-30% ב-2011). כלומר, לענף יש ייצוג יתר באפיק סיוע זה. הסיבה המרכזית לכך הינה שחלוקה ענפית ככל הנראה אינה פרמטר מרכזי בהחלטה על ההשקעות המאושרות והיא שולית לשיקולים אחרים כגון מיקום בפריפריה (אזור פיתוח א') וסיוע לתעסוקה. הסבר נוסף לכך קשור לקיטון בהיקף הסיוע. בשנת 2010 כאשר סך הסיוע לחברות היה כחצי מיליארד, שיעור חברות המתכת שקיבלו סיוע, כ-16%, היה קרוב יותר לשיעורן בתעסוקה ובתוצר התעשייתי. אך עם הירידה בהיקף הסיוע, ייתכן שבשל מרכזיות הענף בפריפריה, על-אף הירידה הכספית, מספרן נשאר יחסי יציב ולכן שיעורן מכלל החברות עלה. מן הנתונים עולה כי ההשקעות שבוצעו בסיוע מרכז השקעות ב-2010 מהוות כ-40% מכלל ההשקעות בענף. גם אם נניח בצורה שמרנית למדי כי אילולא הסיוע של מרכז השקעות רק כ-50% מההשקעות היו

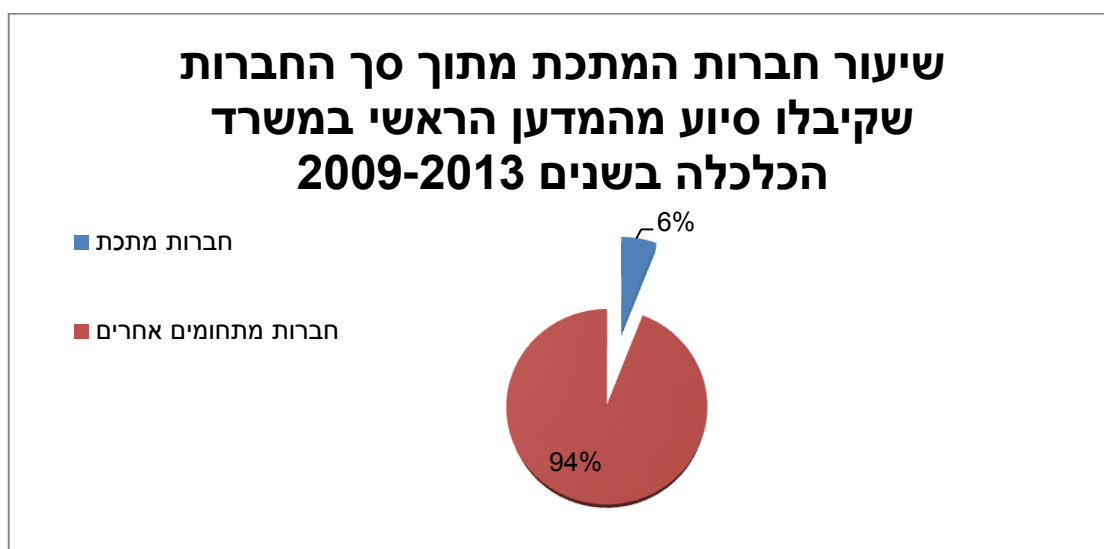
¹² נכון ליוני 2014 בלמ"ס לא פורסמו נתונים עדכניים יותר מ-2010 לגבי השקעה ענפית.

¹³ נתונים אלו מוצגים לפי חישוב שבו היקף המענק הינו 20% מסך ההשקעה.

מבוצעות, עדיין נקבל כי ההשפעה של הממשלה על ההשקעות הינה כ-20%, כלומר, השפעה לא זניחה בכלל. מכך ניתן להסיק בצורה ישירה את ההשפעה הממשלתית על היקף הייצור בענף ועל צמיחתו. עקב כך, אנו מעריכים כי לירידה בסיוע בשנים 2011-2013 הייתה השפעה שגרמה לירידה בהיקף ההשקעות בענף, דבר אשר השפיע ישירות על שיעורי הצמיחה של הענף. בין השנים 2010-2013 היה קיטון של כ-208 מיליון ₪ בהיקף ההשקעות שבוצעו בסיוע מרכז השקעות (בראיה שנתית). אם נניח כי כמחציתן היו מבוצעות בכל מקרה, הרי שמדובר בירידה של כ-100 מיליון ₪, ששוות ערך לירידה של כ-10% בהשקעות הענפיות.

8.2 היקף הסיוע מהמדען הראשי במשרד הכלכלה

מקור: עיבוד לנתוני המדען הראשי¹⁴ במשרד הכלכלה

מבדיקה שלנו עולה כי 71 מתוך 1,203 חברות שקיבלו סיוע מהמדען הראשי במשרד הכלכלה בין השנים 2009-2013 הן חברות מתכת, כלומר כ-6%. הנתונים הכספיים של הסיוע לכל חברה הינם חסויים, כך שלא ניתן להסיק באופן מדויק לגבי היקף הכספי של הסיוע, אך זוהי אינדיקציה לכך שחברות מתכת מיוצגות בייצוג חסר¹⁵ בהשוואה לחברות מענפים אחרים בכלי סיוע זה, ביחס לחלקן בתעסוקה ופדיון, אך בייצוג הולם יחסית ביחס לחלקן ביצוא. יש לכך משמעות רבה, כיוון שלהבדיל מתקציב מרכז השקעות, שבשנים האחרונות עמד על פחות מ-200 מיליון ₪ לשנה, התקציב של המדען הראשי במשרד הכלכלה עמד ב-5 שנים הללו במצטבר על כ-7,888 מיליון ₪¹⁶, 1,578 מיליון ₪ בממוצע לשנה. אם נסיק מכך על היקף סיוע המדען לחברות מתכת נקבל כי ב-5 שנים הן קיבלו כ-466 מיליון ₪, בממוצע כ-93 מיליון ₪ לשנה. בין השנים 2000-2013 חלה ירידה של 56% בחלקו של תקציב המדען הראשי מתוך

¹⁴ רשימת החברות שקיבלו סיוע מהמדען ב 5 השנים האחרונות (נכון ל: 01/01/2014), אתר המדען הראשי במשרד הכלכלה.

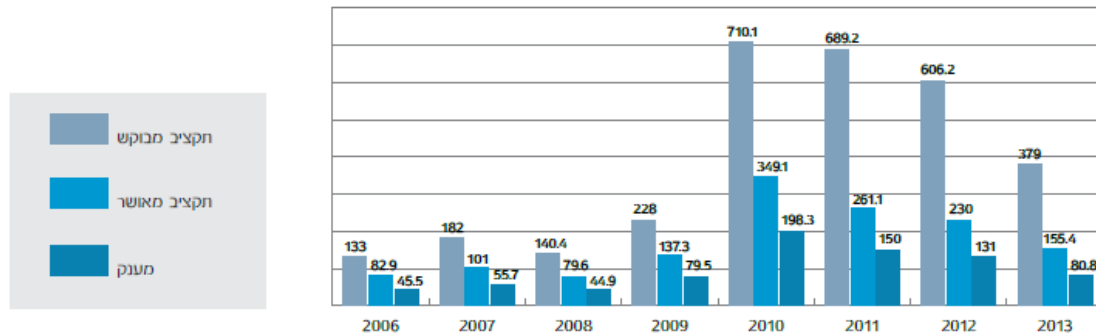
¹⁵ בהשוואה לנתונים הקודמים שהוצגו לשנת 2011 ואשר לפיהם המועסקים בענף מהווים כ-13% מהמועסקים בתעשייה, הפדיון בענף מהווה כ-9% בפדיון התעשייה ויצוא הענף מהווה כ-4% מהיצוא התעשייתי. המסקנה היא תחת ההנחה שעיקר הסיוע של המדען הראשי במשרד הכלכלה משמשת לתעשייה והנתח של מגזרים אחרים כגון חקלאות הוא שולי.

¹⁶ חוברת תכניות לשכת המדען הראשי 2013, אתר המדען הראשי במשרד הכלכלה.

תקציב המדינה, מגמה הפוכה לזו של מדינות גוש היורו וארה"ב. לייצוג החסר של הענף בסיוע של המדען הראשי יש קשר ישיר לרמה הטכנולוגית של הענף ולכן גם לרמת הייצוא הנמוכה יחסית של הענף.

מקור: המדען הראשי במשרד הכלכלה

תעשייה מסורתית במסגרת קרן המו"פ תקציב מבוקש מול תקציב מאושר ומענק מאושר במיליוני ₪

מסלולי הסיוע העיקריים לחברות מתכת נכללים במסגרת המסלולים לתעשייה מסורתית. כפי שניתן לראות מן התרשים, גם היקף הסיוע במסלולים אלו נמצא במגמת ירידה, ב-2013 היקף המענקים לחברות מסורתיות מקרן המו"פ עמד על כ-81 מיליון ₪. אין נתונים על צורת החלוקה הענפית של מענקים אלו, אך נמסר מהמדען הראשי במשרד הכלכלה כי הענף הדומיננטי הינו ענף הפלסטיק. בתוך מסלולי התעשייה המסורתית, האפיק שבו ענף המתכת הוא מרכזי הינו אפיק התמיכה במכוני מחקר, אשר במסגרתו המדען הראשי תומך במכון מחקר בתכניות המשותפות לחברות תעשייה מסורתית. כ-40% מהמענקים למכוני מחקר הם בתחום המתכות. עם זאת, סך הסיוע הכספי לכך הינו קטן יחסית ונע בין 8-11 מיליון ₪ לשנה בשנים 2010-2013. אם עיקר הסיוע לחברות מתכת הינו במסגרת המסלולים לתעשייה המסורתית אזי שההערכה הקודמת שביצענו לגבי היקף הסיוע השנתי לחברות מתכת מטעם המדען הראשי, על-בסיס שיעור חברות המתכת מתוך סך החברות (כ-93 מיליון ₪ לשנה), הינה הערכה גבוהה מדי וגובה הסיוע הממשי הינו קטן יותר.

9. חוזקות וחולשות של הענף

חוזקות

- הענף הינו מעסיק משמעותי בתעשייה, מעסיק כ-13% מהעובדים בתעשייה.
- הענף מהווה אפיק תעסוקה משמעותי בפריפריה, לדוגמא בתחום כלי חיתוך מתכת שבו חלק גדול מהחברות ממוקמות בגליל.
- תת-הענפים כלי חיתוך ואביזרי מים הינם ענפי יצוא מובהקים, אשר מייצאים את מרבית התוצרת שלהם.
- יצרנים קטנים בתחומי זיווד, עיבוד שבבי ותחומים נוספים מהווים קבלני משנה לתעשייה בטחונית וכך הם מבצעים יצוא עקיף.
- ענפי הבניה והתשתיות, אשר נמצאים בצמיחה בישראל בשנים האחרונות, מהווים ענפי יעד מרכזיים למכירות הענף.

חולשות

- חלק גדול בחברות בענף מייצרות מוצרים שמיועדים לשוק המקומי ומתחרים ביבוא זול, כאשר הפועל יוצא של זה הינו רמה טכנולוגית שלא מאפשרת תחרות בשוקי חו"ל. יש תחומים שזקוקים למודרניזציה והגברת אוטומציה.
- יצוא נמוך יחסית של רוב תתי-הענפים.
- מחסור בעובדים טכניים: עובדי פח, פלדה, עיבוד שבבי, כיפוף מתכות, ריתוך, מלגזנים, רתכים, מסגרים ועובדים כלליים של קו ייצור.
- נתוני פדיון לעובד נמוכים ביחס לענפים מסורתיים אחרים.
מקור: עיבוד לנתוני הלמ"ס

ענף	פדיון לעובד 2012 (אלפי ₪)
מזון	1,072
טקסטיל	881
עץ ומוצריו	790
נייר ומוצריו	903
פלסטיק וגומי	847
מתכת	700
מוצעי משוקלל	835

- שינויים אקסוגניים אשר משפיעים לרעה על חלק מהחברות בענף: שינויים במחירי המתכות ושינויים בשער החליפין של הדולר. שינויים אלו עשויים לגרום להקטנת הרווחיות של חברות מצליחות ולמעבר להפסדים של חברות עם שיעורי רווחיות נמוכים.
- כ-78% החברות בענף הן חברות קטנות ורק כ-18% הן חברות בינוניות, עובדה שיש בה להסביר חולשות אחרות של הענף: רמה טכנולוגית, יצוא נמוך ועוד. עקב כך שרוב החברות הן קטנות, לא מתאפשר להן לבצע השקעות גדולות במיכון, שיווק, יצוא ודברים נוספים.